

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р ИВАН ХРИСТОВ РАНЧЕВ

член на Научното жури в процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, обявена в ПУ „П. Хилендарски“ по докторска програма „Наказателен процес“ с редовен докторант Георги Пондъов Тушлеков към катедра „Наказателноправни науки“.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата.

Със Заповед № Р33-6259/15.12.2021 г. на Ректора на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури на горепосочения конкурс.

Дисертантът Георги Тушлеков е магистър по право от ПУ „Паисий Хилендарски“ от 2016 г. Работи от 2017 г. последователно като специалист, младши юрисконсулт и юрисконсулт във фирма „Бунай“ АД – Панагюрище, приоритетно в сферата на гражданското, трудовото и търговско право.

За периода от 2018 – 2021 г. след успешен конкурс, същият е зачислен като редовен докторант по „Наказателен процес“ към катедрата по „Наказателноправни науки“.

Дисертацията на тема „Изменение на обвинението и отказ от обвинение, извършвани от прокурора в първоинстанционното съдебно производство“ е разработена през периода от 2019 г. до сега, като е насочена към публична защита по предвидения в законите и подзаконовите нормативни актове ред.

Научното ръководство на докторанта през целия тригодишен период беше осъществявано от мен. Основните проблеми бяха свързани най-вече с липсата на практически опит от страна на докторанта в избраната проблематика, което наложи работата му да претърпи няколко преработки, за да добие настоящия завършен вид. В тази връзка, въпреки допълнителната му ангажираност, същият в рамките на последната една година се постара да се справи с направените му забележки от мен и колегата доц. д-р Екатерина Салкова. И по този повод, личните ми впечатления от неговата работа са много добри.

2. Общо за дисертационния труд и неговите явни достойнства.

Заглавието на дисертационния труд е „Изменение на обвинението и отказ от обвинение, извършвани от прокурора в първоинстанционното съдебно производство“ и е в обем от около 150 отпечатани страници.

Не може да не направи впечатление многообразието на обсъжданата тематика от процесуалното ни наказателно право, въпреки че в основата ѝ стоят няколко разпоредби от НПК. От една страна това е знак за амбициозността на автора, но от друга страна поставената пред аудиторията проблематика е твърде специфична, за да бъде обхваната пълноценно в рамките на самостоятелно научно изследване.

Работата на докторанта Тушлеков е разпределена в три глави, включващи общо четиринадесет раздела, изводи и предложения, както и библиография на български, английски и руски език. Позоваванията под линия на автора са впечатляващи - повече от 200 на брой, като са базирани на използваната правна литература и съдебна практика, поради което изложението му има научен, но и познавателен характер, т.е. е насочено към една по-широка аудитория от практикуващи юристи.

3. Научни приноси и критични бележки в дисертационния труд.

Първата глава от дисертационния труд със заглавие – Общи бележки за изменението на обвинението и отказа от обвинение има уводен характер.

В първият ѝ параграф е разгледана същността на понятията за обвинение, отказ от обвинение и изменение на обвинението. Посочени са дадените дефиниции от страна на представителите българската, руската и американската правна доктрина, вкл. и в практиката на българските съдилища, като авторът сравнително сполучливо е дал и своите определения за тях.

Във втория параграф, обсъжданата проблематика за изменението на обвинението и отказът от обвинение е пречупена през призмата на основните принципи в националното наказателно-процесуално право, вкл. и в някои други държави.

Третият параграф има за задача да проследи историята на двата института в българското законодателство. Интерес представлява, направеният анализ на първоначалните Временни правила за устройство на съдебната власт /ВПЗУСВ/ в България от 1878г. Закон за углавното съдопроизводство от 1897 г., предходните Наказателно-процесуални кодекси от 1952 г. и 1974 г. Обърнато е сериозно внимание на становищата на водещите представители на доктрината по това време – проф. Никола Саранов, Светослав Велчев и на акад. Стефан Павлов, както и на съдебната практика на ВКС и ВС.

Във връзка с обсъждането им, обаче прави недобро впечатление обстоятелството, че авторът сравнително несполучливо използва като израз, приемането на горепосочените Временни правила за устройство на съдебната власт и последвалия Закон за углавното производство, тъй като по това време това е ставало, чрез издаването на укази за утвърждаването им, съответно на руския императорски комисар княз

Дондуков-Корсаков и княз Фердинанд. Не е отразено и кога са били обнародвани или влезли в сила процесуалните кодекси от 1952г., 1974 г., 2005г., както и за част от цитираната съдебна практика, от кое наказателно отделение изхождат решенията. По отношение на действалия след демократичните промени НПК от 1974г., безспорно от ключово значение се явяват измененията през 1982г. и 1999г., но не е отразено същите кога са били обнародвани и влезли в сила, както и промяната в ал.1, коя разпоредба точно касае /вероятно чл.285 НПК/.

Параграф 4 е отреден на изменението на обвинението и отказа от обвинение в чуждите законодателства. С особен интерес се запознах с предвидените процедури в европейските държави - Италия, Холандия, Франция, Белгия, Германия, Португалия, Сърбия, Хърватия и Русия. Отделено е внимание и на по-различната правна уредба на тези институти в САЩ, Великобритания и Китай, както и на някои специфични хипотези при сходни институти. Авторът е разгледал подробно стеснените възможности за изменение на обвинението в САЩ.

Добре би било, докторантът при позоваването си на чуждото законодателство да конкретизира относимите разпоредби, със съответните препратки като линкове в интернет, които да станат достъпни за аудиторията.

Глава втора – Изменение на обвинението се явява най-сериозната част от дисертационния труд на Георги Тушлеков.

Параграф 1 има уводен характер по отношение на възможностите за изменение на обвинението.

Параграф 2 има за обект на изследване отделните видове изменение на обвинението.

Разграничени са - изменението на предварителното обвинение на досъдебната фаза и изменението на окончателното обвинение в съдебната фаза от процеса; изменението на публичното от частното обвинение. Също така и възможностите за изменение на обвинението по чл.287 от НПК във връзка с прилагане на закон за по-тежко наказуемо престъпление, при същественото изменение на обстоятелствената част със съответните подвидове, типичните и нетипичните хипотези на изменение на обвинението.

Обърнато е внимание на особеностите на хипотезата на чл.285, ал.5 от НПК спрямо нормата на чл.287, ал.1 от НПК; с оглед на това, дали след изменението на обвинението делото остава на разглеждане от същия или различен съд; естеството на изменението; дали изменението е извършено в съответствие с изискванията на НПК или не, както и с оглед на обвинителя, инициращ изменението.

Направено е пунктуално разграничаване с позоваване на вижданията в доктрината и съдебната практика между изменението на обвинението в

съдебната фаза и други наказателно-процесуални институти – спрямо отказа от обвинение, прилагането на закон за същото, еднакво или по-тежко наказуемо престъпление от съда и спрямо изменението на гражданския иск.

Параграф 3 е отреден на пределите и условията за реализиране на института.

В първата част при разглеждането на пределите за изменение на обвинението докторантът се е постарал да доизясни въпроса за това, кой и кога би могъл да изменя обвинението, респ. при образуване на наказателното производство по тъжба на пострадалия от частния тъжител, а когато делото е за престъпление от общ характер от прокурора.

Аргументирана е тезата, че в съдебната фаза изменение на обвинението е допустимо само в рамките на първоинстанционното разглеждане на делото на етап „съдебно следствие“.

Обсъдена е възможността за изменение на обвинението и тогава, когато делото е върнато на първоинстанционния съд за ново разглеждане и действието на забраната *reformatio in pejus*, която не позволява след постановяване на присъдата да се влошава положението на подсъдимия при липса на съответен протест или жалба.

Разгледана е сравнително рядката възможност в практиката за изменение на обвинението при условията на съкратено съдебно следствие по Глава 27 от НПК. Правилно е съобразена съдебната практика, че предвид ограничената законова възможност за събиране на нови доказателства, в случай на провеждането му по реда на чл. 371, т. 2 НПК, изменението на обвинението не може да бъде извършено във връзка със съществено изменение на обстоятелствената му част, поради което остава единствено хипотезата за прилагане на закон за по-тежко наказуемо престъпление. Действително няма ограничения и по отношение на броя на измененията, които може да предприема държавният обвинител.

Във втората част са обсъдени условията за реализиране на института, като е поставен акцент върху абсолютната предпоставка – основанията за изменението на обвинението да бъдат установени по време на съдебното следствие пред първоинстанционния съд.

С особен интерес се запознах с вижданията на докторанта по повод на изменението в нормата на чл.287, ал.1 от НПК в първоначалната редакция за реализиране на института през периода от 2005г. до 2010 г., както и последвалата промяна с ДВ., бр.32/2010г.

Неслучайно при обсъждането на работата му, аз го подтикнах към размисъл, застъпвайки виждането, че реално след горепосоченото изменение, сред част от практикуващите юристи се създаде усещането за дисбаланс между възможностите на двете основни страни по обвинение и защита, като бяха улеснени в значителна степен представителите на

прокуратурата да коригират първоначалното обвинение по обвинителния акт. И това е така, защото няма как тепърва да бъдат установени определени обстоятелства на съдебното следствие, които са съществували, установени на досъдебната фаза от процеса и очевидно известни на прокурора, който е наблюдавал и ръководил работа на разследващите органи, а впоследствие едва в края на съдебното следствие, това да доведе до тяхното инкриминиране с изменението на обвинението. В тази връзка докторантът в работата си е обсъдил тази теза и позовавайки се на публикациите на представителите на доктрината – проф. Н. Манев, проф. Митов и проф. Чинова е споделил тяхното виждане, че независимо, дали тези обстоятелства са били известни или не на прокурора, без правно значение остават причините, поради които не са били инкриминирани, важното е на съдебното следствие да се разкрият факти и обстоятелства, които не присъстват в обвинителния акт. По този повод, с основание е споделена и тезата, в Р. № 216/12.01.2018г. по н.д. № 833/2017г. на 1 н.о. на ВКС, в което се акцентира обаче на това, че не следва института на изменение на обвинението да бъде използван по недопустим начин за коригиране на всякакви грешки, непълноти и неясноти в първоначалното обвинение, по което се развива съдопроизводството и в рамките на което подсъдимият би могъл да се защитава.

В параграф 4 са разгледани процедурата и последиците от изменението на обвинението, свързани с изявлението на прокурора за изменение, допускането му от съда и резултатите, които поражда. Докторантът, сравнително успешно е разгледал тези въпроси, като е обърнал внимание на рядък случай в практиката на ВКС, с което се приема, че при липса на произнасяне с определение от съда по приемане на измененото обвинение, въпреки което същото след като е намерило място в постановената присъда, обозначава неговата воля и в тази насока не е налице съществено процесуално нарушение.

Също спорно остава виждането, че след отмяната на присъдата, при повторното разглеждане на делото, съдът не би следвало да реши делото по първоначалното обвинение, очертано в обвинителния акт, защото е престанало да съществува и остава измененото обвинение. И в тази връзка е цитирано Решение № 156/01.07.2015г. по н.д. № 355/2015г. на 3 н.о. на ВКС, според което изменението на обвинението не зависи от процесуалната съдба на присъдата и че веднъж извършено, то не може да бъде отменено с последващ съдебен акт. Подобна теза трудно може да се сподели, най-малкото поради въведения впоследствие с ДВ., бр.63/2017г. институт на разпоредителното съдебно заседание, чието провеждане е задължително и изисква от новия съдебен състав повторно обсъждане на въпросите по чл.248, ал.1, т.3 от НПК за допуснати на досъдебното

производство отстраними процесуални нарушения, сред които отново е повдигнатото обвинение и внесения в съда обвинителен акт и т.н.

Друг интересно становище на докторанта е това, че „новото обвинение предполага необходимост за реорганизиране на защитата и на съответната подготовка на представителя на държавното обвинение и по тази причина, в чл.287, ал.3 от НК е предвидено, че съдът отлага съдебното заседание“. Вярно е, че тази норма не разграничава страните, които могат да поискат да се подготвят по новото обвинение. Но добре би било да се има предвид и това, че представителят на държавното обвинение по принцип няма нужда от подобно отлагане, за да се подготвя, защото за да реши да повдигне измененото обвинение, очевидно е добре запознат с материалите по делото или тази възможност касае по-скоро другите страни в процеса. Затова и в съдебната практика трудно би могъл да се открие случай на отправено искане за отлагане на съдебното заседание от страна на прокурора само на това основание.

Взето е отношение и по отправената от мен забележка за отражението на изменението на обвинението спрямо приетия за съвместно разглеждане граждански иск, което в определени случаи предполага и неговото реципрочно изменение, посредством отправяне на искане от страна на гражданския ищец, съобразно цитираната съдебна практика.

В параграф 5 е разгледана нетипичната хипотеза за изменение на обвинението по чл.287, ал.5 от НПК, като авторът изключително аргументирано се е позовал на различните варианти за нейното приложение и произнасянето на съда с крайния съдебен акт, според съдебната практика.

В параграф 6 е обсъдена възможността за изменение на обвинението посредством прилагането на закон за по-тежко наказуемо престъпление.

В първата част подробно е проследено исторически, възникването на това понятие, визирано в първоначалния Устав за наказанията, които мировите съдии могат да налагат, Закон за углавното съдопроизводство и НПК от 1952 г. като „по-тежко престъпление“. Съобразени са вижданията по темата на представителите на доктрината акад. Ст. Павлов, проф. Н. Филчев и съдебната практика по отношение на понятията за същото, еднакво наказуемо, по-леко наказуемо и по-тежко наказуемо престъпление и дали, това води до промяна на квалификацията на престъплението и различната тежест на наказанието.

Във втората част е разгледан терминът „квалификация“ и отделните видове, илюстрирани подходящо схематично.

В третата и четвърта части, авторът е съобразил съдебната практика, като интерес будят изложените виждания за характеристиката на преквалифицирането и разгледаните актуални критерии за сравняване на наказуемостта. Последните са съобразени със съдебната практика и с

тезите на представителите на доктрината – акад. Павлов и проф. Чинова, онагледени и в съответния схематичен вид.

Параграф 7 има за предмет същественото изменение на обстоятелствената част на обвинението.

В първата част са разгледани принципните постановки, свързани с изменението на обвинението в обстоятелствените части на повдигнатото обвинение и на обвинителния акт, както и на съдебната практика.

Във втората част е обърнато внимание на същинското изменение на обстоятелствената част на обвинението според цитираната практика на ВС и на ВКС от 80-те години на ХХ век до настоящия момент, което смятам за изключително ценно по отношение на практикуващите юристи.

Параграф 8 е отреден на особените случаи в съдебната практика във връзка с изменението на обвинението. Сравнително сполучливо са разграничени случаите, свързани с противоречива практика от тези, при които същата е последователна и безспорна. В тази връзка, обаче докторантът би могъл да изложи в по-обобщен вид цитираните съдебни решения, вместо буквално да ги цитира, с което обременява излишно направените изводи.

Третата глава от дисертационния труд е със заглавие – Отказ от обвинението.

Началната част на първият ѝ параграф има уводен характер по отношение на същността на понятието отказ от обвинение от страна на прокурора за престъпленията от общ характер и оттеглянето на тъжбата от частния обвинител.

В втората част е проследено понятието за отказ от обвинение и неговите отделни видове, според представителите на българската и руската правна доктрина. Неприятно впечатление прави обстоятелството, че авторът се позовава твърде общо на предвидените в Наказателно-процесуалния кодекс на Руската федерация пълен и частичен отказ от обвинение, без да конкретизира относимите разпоредби. В тази връзка се явява крайно неубедително цитираното виждане по темата на руския учен Рукавишников.

Изключително интересна е третата част, която има за предмет разглеждането на отказа на прокурора от обвинение, в контекста на основните процесуални функции и специфичната роля на прокуратурата, според законодателството на различните държави. В тази връзка сравнително успешно докторантът съпоставя българското законодателство с това на държави като САЩ, Русия и Германия, вкл. и тезите на представителите на науката.

Във втория параграф е разгледана поредица от практически въпроси.

В първата му част са проследени основанията за отказ от обвинение, базирани на разпоредбата на чл.293 от НПК, вижданията на проф. Н.

Манев и е цитирана съответната съдебна практика. За съжаление отново неприятно впечатление прави обстоятелството, че авторът си позволява да цитира не само цифрово, но и като текст, разпоредби в чл.24, ал.1, т.2-10 и ал.5 от НПК, което е напълно излишно.

Във втората част е разгледано протичането на процедурата по чл.293 от НПК, като не бих могъл да се съглася с тезата на автора, че въпреки нейното място в глава IV „Съдебни прения“, това не означава че прокурорът не може да направи въпросното изявление във всеки един етап от процеса. И се достига до заключението, че няма нужда от прекалено формализиране и колкото по-бързо направи прокурорът това изявление, толкова е по-голяма вероятността делото да не се забавя ненужно, с оглед спазването на процесуалната гаранция за разглеждане и решаване на делата в разумен срок!? Подобно виждане намирам за крайно неудачно, защото неслучайното място на тази разпоредба е в съдебните прения, когато страните излагат своите тези след приключване на съдебното следствие за изясняването на предмета на делото. Също така според чл.293 от НПК, подобно изявление на прокурора не освобождава съда от задължението му да се произнесе по вътрешно убеждение, базирано очевидно на събраните по делото доказателства. И не на последно място, това изявление на прокурора, не обвързва представителите на частното обвинение, които винаги могат да атакуват неблагоприятния като резултат за тях съдебен акт пред по-горната съдебна инстанция. В този смисъл решаването на делата в разумен срок, няма нищо общо.

Самият докторант с подобна теза изпада в противоречие с иначе правилните разсъждения в следващата трета част по отношение на последиците от заявлението на прокурора, че не поддържа обвинението.

Финалната част от научния труд е посветена на изводите и предложенията на автора за разглежданите институти. Повечето от тях следва да бъдат споделени изцяло – за неточностите във формулирането на термина „отказ от обвинение“, при изменението на обвинението по отношение приложението на закон за по-тежко наказуемо престъпление и включването на допълнителни квалифициращи признаци, за възможността съдът да се произнесе с присъдата и за престъпление, което се преследва по тълба на пострадалия, освен ако пострадалият, който е участвал в процеса като частен обвинител, не е заявил, че не желае подсъдимият да бъде наказан за такова престъпление и т.н.

Намирам за крайно неудачно предложението на докторанта, след позоваване на чл. 451 от ЗУС от 1897г., да се създаде нова ал.8 в чл.287 от НПК, която да позволява, „ако на съдебното следствие се открие друго престъпно деяние, освен предвиденото в обвинителния акт, съдът да може да разглежда съвместно и двете престъпни деяния, ако прокурорът поиска и подсъдимият е съгласен. И да не се прилага това правило, ако за новото

престъпление е предвидено наказание доживотен затвор или доживотен затвор без замяна...“ Това виждане на автора, не е ново за мен като негов научен ръководител, като при изслушването му в катедрата по НПН го приканих добре да го обмисли, преди да го включи в окончателния вариант на неговия дисертационен труд, защото противоречи на основните принципи на наказателно-процесуалното ни право.

В заключение, материалите, представени от докторанта Георги Тушлеков отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за приложението му и съответния правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Независимо от констатираните недостатъци в дисертационния труд на Георги Тушлеков, мога да изразя своята положителна оценка за научните и практическите му достойнства.

Становището ми е, че същият е представил нужния научен труд по обем и задълбоченост, както и изискуемите три публикации в научни издания - сп. *Studia Iuris* и *Норма*, които доказват изследователските способности на докторанта, допринасят за постигане целите на дисертацията и са лично дело на автора.

В работата му има някои оригинални научни и приложни приноси, като в този смисъл нужната добра научна квалификация на докторанта Тушлеков е налице.

По този повод, след като се запознах и анализирах, представения от него дисертационен труд, давам своята положителна оценка и препоръчвам на Научното жури да гласува за присъждане на кандидата на образователна и научна степен „доктор“.

05.01.2021 г.
Гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ:

/доц. д-р Иван Ранчев/